

УДК 81'37:811.161.2+811.161.1
DOI 10.32999/ksu2413-3337/2019-36-43

СЕМАНТИЧНЕ ПОЛЕ ЕМОЦІЇ «РОЗПАЧ» В УКРАЇНСЬКІЙ ТА РОСІЙСЬКІЙ МОВАХ

Петренко Євгенія Миколаївна,
асистент кафедри теорії та практики галузевого перекладу
Херсонський національний технічний університет
ievgeniiapetrenko1991@gmail.com
orcid.org/0000-0003-0254-1241

Стаття присвячена розробці семантичного поля емоції «розпач» та встановленню його структури з урахуванням дослідження поняття «емоції» та його етимології. У цій статті розглянуто номінації емоції розпачу, що формують відповідне семантичне поле, в українській та російській мовах, встановлено ядро кожного поля та визначено його етимологію.

Ключові слова: емоція, емотивна лексика, базові емоції, вторинні емоції, семантичне поле, етимологія.

THE SEMANTIC FIELD OF “DESPAIR” EMOTION IN UKRAINIAN AND RUSSIAN

Petrenko Yevheniia Mykolaivna,
Assistant at the Department of Theory and Practice of Translation
Kherson National Technical University
ievgeniiapetrenko1991@gmail.com
orcid.org/0000-0003-0254-1241

This paper analyses the semantic field of “despair” emotion and outlines with regard to research of concept of “emotions” and its etymology. It deals with the theory of semantic fields. It is a set of words related in meaning, but not identic ones, especially in regard to one semantic field in different languages, even in the cognate ones. These words bear certain specifiable relations to one another. The main characteristics and components of the semantic field were given. This paper provides a list of words for the “despair” emotion that build up the semantic field in Ukrainian and Russian (cognate languages). The core of each field is also established and its etymology is provided. Some derivatives were considered regarding their interpretation, their similarities and differences were established. This paper also refers to psychological findings concerning division of the emotions into two groups, i.e. sthenic and asthenic ones. It was concluded that “despair” emotion is asthenic one. The paper brings up the concept of basic or primary and secondary emotions, which are their combination, and their representation in language and expression. The “despair” emotion concluded to be the secondary one, because it does not have clear visible expression, as a result it is difficult to recognize and understand. The scientists do not have common lens on the issue of the secondary emotions, because they cannot simulate their building mechanism, stated differently, they cannot prove which basic emotions were mixed to create the particular secondary one. Therefore, further research on this topic is needed.

Key words: emotion, emotional vocabulary, basic emotions, secondary emotions, semantic field, etymology.

Постановка проблеми й аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення емоцій набуло у сучасному мовознавстві актуальності, після того, як парадигма гуманітарного знання змістилася в бік антропоцентризму. Ця проблема висвітлювалася та продовжує розроблятися вітчизняними та зарубіжними мовознавцями, такими як А. Вежбицька, В. Ю. Апресян, Ю. Д. Апресян, В. І. Шаховський, Н. Д. Арутюнова, О. М. Вольф, І. О. Голубовська, Дж. Лакофф, Л. П. Гнатюк, С. А. Жаботинська, А. А. Залізник, О. Н. Ляшевська, О. В. Падучева, С. В. Радинська, К. В. Рахіліна, В. Д. Сліпецька, В. М. Телія тощо. Незважаючи на істотні здобутки в цій галузі та активну розробку проблеми, деякі емоції залишаються все ще недостатньо вивченими. Саме до таких емоцій належить «розпач».

Актуальність цієї наукової праці зумовлена потребою дослідження, які саме слова формують семантичне поле розпачу, котре є важливим компонентом мовної картини світу будь-якої мови, виявляючи при цьому етнічну специфіку, навіть у таких близько споріднених мовах, як українська та російська. **Об'єктом** дослідження виступає лексика на позначення розпачу в українській та російській мовах. **Предметом** дослідження є склад семантичного поля емоції «розпач» в українській та російській мовах та етимологія його складників. **Метою** цієї наукової праці є встановлення структури семантичного поля емоції «розпач» в українській та російській мовах. Досягнення поставленої мети передбачає реалізацію таких **завдань**: проаналізувати зміст поняття «емоція», визначити структуру семантичного

поля емоції «розпач», виділити ядро семантичного поля та дослідити його етимологію, встановити спільні та відмінні риси семантичних полів емоції «розпач» в українській та російській мовах. **Матеріалом дослідження** є лексикографічні джерела та дані лінгвістичних корпусів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «емоція» запозичений з французької мови, де іменник *émotion* «хвилювання, збудження», пов'язаний з дієсловом *émouvoir* «рухатися, хвилювати, бентежити», що походить від народної латини *exmovere* «виходити (з чогось), хвилювати, збуджувати». Цей іменник складається із префікса *é* «з-, від-» та дієслова *movere* «рухати, хвилювати» і його було утворено за зразком *motio* «приведення в рух», що походить від латинського *motio*, пов'язаного з *motus* «рух» [7, с. 166]. Об'єктом лінгвістичних досліджень поняття емоції стало порівняно нещодавно, а саме починаючи з IV Міжнародного конгресу лінгвістів, що проходив у Берліні у 1987 році, коли парадигма гуманітарного знання була скоригована в бік антропоцентризму. На сучасному етапі, вивчення емоцій посідає одне з ключових місць у мовознавстві, доказом цього є формування окремої дисципліни – емотиології (або лінгвістики емоцій).

Існують різні теорії емоцій: філософська, психологічна, психоаналітична, когнітивна, мотиваційна, еkleктична, інформаційна, ціннісна, екзистенціально-аналітична, імпліцитна та лінгвістична, що ґрунтуються на різних підходах до проблеми дослідження **емотивної лексики**, тобто такої експресивної а лексики, що виражає емоції або номінує їх [19, с. 100]. Загалом можна виділити такі підходи до вивчення емотивної лексики: структурний, морфологічний, психолінгвістичний, семантичний, структурно-семантичний, функціональний, функціонально-семантичний, структурно-функціональний, лінгвокультурологічний, етимологічний, концептуальний, лінгвокогнітивний, лінгвокогнітивно-лексикографічний, семантико-когнітивний, когнітивно-комунікативний, комунікативно-дискурсивний, комунікативно-семіотичний, системно-дискурсивний, контрастивний, аксіологічний, антропоцентричний, гендерний, синхронно-діахронний, польовий та перекладознавчий. У межах нашого дослідження ми зосереджуємося на структурно-семантичному та польовому підходах. Поданий вище перелік підходів дає всі підстави впевнено стверджувати, що емоції виступають міждисциплінарним предметом дослідження.

У більшості теорій традиційно виділяють базові (первинні, фундаментальні, основні) емоції. У межах найрозповсюдженіших, авторитетних класифікацій їх кількість варію-

ється від п'яти (К. Отлі): *anger* (гнів), *disgust* (відраза), *anxiety* (збудження), *happiness* (щастя), *sadness* (сум) [21, с. 55] до десяти (К. Ізгард): *anger* (гнів), *contempt* (презирство), *disgust* (відраза), *distress* (страждання), *fear* (страх), *guilt* (провина), *interest* (інтерес), *joy* (задоволення), *shame* (сором), *surprise* (здивування) [20, с. 63]. За визначенням К. Е. Ізгарда, **базова емоція** – це складний емоційний процес, у якому беруть участь нейрофізіологічна система, нервово-м'язова та феноменологічна [20, с. 56–57]. Згадані системи певною мірою автономні, тобто, не залежать одна від одної, проте водночас вони співвідносяться і пов'язані одна з одною. У кушці емоцій – тобто такій групі близьких за значенням слів на позначення конкретної емоції, що мають різну експресію та відтінки, – можна виділити певну ієрархію, що залежить від якості стимулу: що інтенсивніше стимул, то вища сила вияву емоції [20, с. 55]. Наприклад, емоція розчарування може перерости в емоцію розпачу, а емоція розпачу – в депресію. Підставою для виділення базових емоцій слугує їх фізіологічний (зовнішній) прояв, наприклад, міміка – рухи, спричинені скороченням м'язів обличчя, відображають емоційний стан людини, передають різноманітність «відтінків почуттів, оцінок, ставлення людини до подій і явищ життя», що доповнюють та ілюструють емоційну комунікацію [12, с. 92].

До того ж прихильники виокремлення базових емоцій апелюють до того, що такі емоції начебто зустрічаються в усіх культурах, тобто їх зовнішні прояви зрозумілі всім людям без пояснень. Інші емоції, у межах такого підходу, прийнято вважати комбінаціями та модифікаціями базових. Таку позицію обстоює Р. Плучик, стверджуючи, що невелика кількість емоцій має розглядатися як первинні, а інші – це вторинні, похідні, тобто такі, що виникли в результаті змішення первинних емоцій [22, с. 54]. При цьому дослідник наголошує, що необхідно чітко виділяти базові емоції, щоб встановити які саме вторинні емоції є похідними від них. Він створює «колесо емоцій», демонструючи, яким чином різні емоції можуть змішуватися, утворюючи інші. В основі колеса лежать вісім протилежних емоцій: *joy – sadness; anger – fear; trust – disgust; surprise – anticipation* (радість – смуток; гнів – страх; довіра – відраза; здивування – очікування). Саме від них утворюються складні (вторинні) емоції, а модель колеса показує їх співвідношення. Проте А. Вежбицька висуває низку аргументів проти такого підходу, а саме: по-перше, вона вказує на неможливість наукового обґрунтування компонентів, які формують вторинні емоції; по-друге, стверджує, що кожна мова накладає на емоційний досвід людей свою власну

класифікаційну сітку, таким чином, емоції не універсальні [4, с. 504–506]. Проте, попри етноспецифічну направленість лінгвістичних робіт А. Вежбицької, у них закладена важлива ідея універсальності семантичних примітивів – тобто таких мовних одиниць, що не розкладаються та не тлумачаться [23].

Загальноприйнятим у міждисциплінарному масштабі є поділ на позитивні, негативні й амбівалентні емоції [21, с. 44], а в психології виділяють такі дві групи: 1) стеничні, які підвищують розумову і фізичну працездатність; 2) астеничні, які знижують працездатність. Стеничні емоції можуть включати позитивні і негативні переживання, у той час як астеничні – лише негативні [14, с. 9].

Саме до таких – «вторинних» астеничних емоцій належить розпач. У словнику української мови подається таке тлумачення цієї лексеми: «стан сильного душевного болю, безнадійності, безвихідності» [15, с. 759]. За твердженням В. Ю. Апресян, ізольоване вивчення і зіставлення емоцій може призвести до хибних результатів, тому слід проводити різноаспектне дослідження цілого семантичного поля емоції [2, с. 21], з огляду на що ми залучаємо до нашого дослідження синонімічні позначення цієї емоції. З. Д. Попова виділяє такі основні **ознаки семантичного поля**: 1) структурні відношення між елементами поля (ядро – центр – периферія); 2) семантична спільність, гомогенна функція елементів поля; 3) однорідність і неоднорідність елементів поля; 4) наявність у межах одного поля мікрополів; 5) ядерно-периферійну структурність компонентів; 6) функціональне ядерне навантаження; 7) диференціацію функцій ядерної й периферійної зон; 8) розмитість, нечіткість, розпливчастість меж між окремими зонами периферії; 9) поліфункціональність компонентів ядерної зони, тобто їх можливість приєднання до периферії іншого поля і навпаки; 10) нашарованість різних полів одне на одне, утворення зони поступових переходів [11, с. 4]. З чого можна зробити висновок, що структура семантичного поля складається з трьох елементів: 1) **ядро поля**, що представлено родовою семою – компонентом, навколо якого розгортається поле; 2) **центр поля**, що складається з одиниць, які мають інтегральне, загальне з ядром і між собою значення; 3) **периферія** поля, що складається з одиниць, які є найвіддаленішими за своїм значенням від ядра [17, с. 205].

Розглянемо структуру семантичного поля «розпач» в українській і російській мовах. За результатами суцільної вибірки зі словників синонімів, до семантичного поля емоції «розпач» в українській мові входять такі лексеми: *відчай (одчай), розпука, безнадія, безнадійність, безвихідь*, [13, с. 390]. Інтер-

нет-словник синонімів української мови додає до переліку такі лексеми: *беззиглядність, безпорадність, безвихідність, приреченість* [5]. Проведений аналіз дозволяє визначити **ядерні компоненти** поля – лексеми *розпач* і *відчай*. Розглянувши етимологію цих ядерних лексем, можемо виявити деякі компоненти внутрішньої форми: *відчай* – втратити надію, утворене за допомогою префікса *від-*, що зводиться до індоєвропейського прислівника **ati, *eti* «через що; назовні, звідки», спорідненого з литовським префіксом *at-*, що означає рух від чого і до чого [8, с. 390], і компонента *чай*, пов'язаний з польським *čajati* «чекати, сподіватися», походить від старослов'янського «отъчАНиЕ» [8, с. 395]. **Розпач** походить від праслов'янського *orz-раць*, утворене з префікса *orz-* «розділяти», споріднений з хетським **arha* «назовні, геть», і компонента *раць*, що виник внаслідок перерозподілу основи *оракъ* «назад; знову, навпаки» [9, с. 103; с. 111]. Ядерні елементи поля мають синкретичне, узагальнююче значення, широку семантичну сполучуваність, здатні до вживання у різних контекстах: *вкідати у відчай, бути у відчаї, з одчаєм на душі, одчай узяв, власти у відчай, доводити (довести) до відчаю, з відчаю, на відчай* [16, с. 659], а також утворюють похідні слова.

Центр поля складається з одиниць, які мають інтегральне, загальне з ядром і між собою значення. За даними ГРАК до ближньої периферії належать такі лексеми: *беззиглядність* (словник частот ГРАК 670 разів, тобто 2.30 на мільйон), *безпорадність* (словник частот ГРАК 578 разів, тобто 1.98 на мільйон), *приреченість* (словник частот ГРАК 308 разів, тобто 1.06 на мільйон), *безнадія* (словник частот ГРАК 309 разів, тобто 1.06 на мільйон), *розпука* (словник частот ГРАК 305 разів, тобто 1.04 на мільйон), *безнадійність* (словник частот ГРАК 226 разів, тобто 0.77 на мільйон), а до **периферії**: *беззвихідність* (словник частот ГРАК 66 разів, тобто 0.23 на мільйон), *беззиглядність* (словник частот ГРАК 30 разів, 0.10 на мільйон).

До семантичного поля емоції «розпач» в російській мові входять такі лексеми: *отчаяние, отчаянность, безнадежность, удаль* [1, с. 312], *уныние, прискорбие, упадок духа, печаль, безысходность* [6, с. 223]. Проведений аналіз дозволяє визначити **ядро поля** – лексема *отчаяние*, тлумачення якої: «*состояние крайней безнадежности, безвыходности*» [3, с. 766]. Цей іменник походить від давньоросійського *чаяти* «очікувати, сподіватися», старослов'янського *čajati* «чекати», польського *czaić się* «влаштувати засідку, причаїтися, підкрадатися», споріднене з давньоіндійським *śāyati* «спостерігати, боятися, остерігатися» та давньогрецьким *τέτιμαι* «тужити»,

від якого походить *τητήως* «сумний» і грецьке *τηρέω* «спостерігаю, захищаю, стережу» [18, с. 173].

Центр поля складається з таких лексем: *печаль* (словник частот Національний корпус російської мови (НКРМ) 3246 разів) *уныние* (словник частот НКРМ 1821раз), *безнадёжность* (словник частот НКРМ 547 разів), *удаль* (словник частот НКРМ 439 разів). До **периферії** належать такі лексеми: *безысходность* (словник частот НКРМ 198 разів), *отчаянность* (словник частот НКРМ 119 разів), *упадок духа* (словник частот НКРМ 81 раз), *прискорбие* (словник частот НКРМ 33 рази).

Елементи поля мають широку семантичну сполучуваність, уживаються в різних контекстах і утворюють похідні слова. Проте, слід зауважити, що похідні слова від ядерних номінацій в українській і російській мові відрізняються за значенням. Зокрема, похідні прикметники *відчайдушний* і *отчаянный* в обох мовах мають декілька тлумачень. Три словникові значення цих прикметників збігаються: 1) хоробрый, (безрозсудно) сміливий, пов'язаний із ризиком; 2) який виражає відчай, пройнятий ним; 3) гранично напружений, сильний ступенем свого вияву [10, с. 483; 16, с. 659]. Однак у російській мові ця лексема має також значення «дуже поганий» [10, с. 483]. В українській мові відчайдушний не має негативної конотації. Також слід звернути увагу на різницю етимологічних значень ядер семантичного поля: для українського ядра – надія, а точніше її втрата, та повернення, а для російського – очікування.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальшого дослідження. Компоненти внутрішньої форми розподілені досить рівномірно, не можна виділити домінуючої характеристики емоції. Якщо звернутися до дефініції емоції розпачу, то у визначеннях відмічається така палітра почуттів, як сильний душевний біль, безнадійність, безвихідність. Ця емоція не має яскравого зовнішнього прояву, а тому її доволі важко розпізнати. Проаналізувавши ряд номінацій емоції «розпач», можна зробити висновок, що в українській та російській мовах функціонує приблизно рівна кількість лексичних одиниць, які номінують різні відтінки цієї емоції.

Дослідження не є вичерпним, адже у ньому розглянуто лише іменники, що входять до семантичного поля емоції «розпач». Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у залученні ширшого матеріалу: семантичних полів розпачу англійської та німецької мов, що включатиме до свого складу прикметники, дієслова та фразеологізми.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Александрова З. Е. Словарь синонимов русского языка: практический справочник. Москва : Рус. яз., 2001. 568 с.

2. Апресян В. Ю. Опыт кластерного анализа: русские и английские эмоциональные концепты. *Вопросы языкознания*. 2011. Вып. 1. С. 19–51.

3. Большой толковый словарь русского языка / гл. ред. С. А. Кузнецов. Санкт Петербург : Норинт, 2000. 1536 с.

4. Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языков / пер. с англ. А. Д. Шмелева под ред. Т.В.Булыгиной. Москва : Языки русской культуры, 1999. 780 с.

5. Всесвітній словник української мови: веб-сайт URL: <https://uk.worldwidedictionary.org/%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%BF%D0%B0%D1%87> (дата звернення: 09.03.2019).

6. Гаврилова А. С. Словарь синонимов и антонимов современного русского языка. Москва : Аделант, 2013. 512 с.

7. Етимологічний словник української мови: у 7 т. / гол.ред. О. С. Мельничук Київ: Наук. думка, 1985. Т. 2. 572 с.

8. Етимологічний словник української мови: у 7 т. / гол.ред. О. С. Мельничук. Київ: Наук.думка, 1982. Т.1. 632 с.

9. Етимологічний словник української мови: у 7 т. / гол.ред. О. С. Мельничук. Київ: Наук.думка, 2006. Т. 5. 704 с.

10. Ожегов С. И., Шведова Н. Ю. Толковый словарь русского языка. 4-е изд., Москва : ООО «АТЕМП», 2006. 944 с.

11. Попова З. Д., Стернин И. А. Когнитивная лингвистика. Москва : «Восток-Запад», 2007. 320 с.

12. Психологічний словник / за ред. В. І. Войтка. Київ : Вища школа, 1982. 216 с.

13. Практичний словник синонімів української мови / ред. Святослав Караванський. Львів : БаК, 2012. 523 с.

14. Саржевський С. Н. Психологія та патологія емоцій, волі, уваги: навч. пос. для студентів 4 курсу медичних факультетів зі спеціальностей «Лікувальна справа» та «Педіатрія». Запоріжжя, 2017. 72 с.

15. Словник української мови: у 11 т. / гол.ред. І. К. Білодід. Київ : Наук. думка, 1980. Т. 8. 927 с.

16. Словник української мови: у 11 т. / гол.ред. І. К. Білодід. Київ : Наук. думка, 1970. Т.1. 799 с.

17. Уфимцева А. А. Опыт изучения лексики как системы. Москва : Академии наук СССР, 1962. 288 с.

18. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка: в 4 т. / пер. снем. О. Н. Трубачева. Москва : Прогресс. 1987. Т. 3 833 с.

19. Шаховский В. И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка. Воронеж : Изд-во ВГУ, 1987. 192 с.

20. Izard E. Carroll. The Psychology of Emotions, Springer Science & Business Media, 1991. 452 p.

21. Oatley K. Best Laid Schemes: The psychology of emotions. Cambridge : Cambridge University Press, 1992. 544 p.

22. Plutchik Robert The Psychology and Biology of Emotion. New York : Harper Collins College Publishers, 1994. 396 p.

23. Wierzbicka A. Emotions across languages and cultures. Cambridge, University Press, 1999. 349 p.

REFERENCES:

1. Aleksandrova, Z. E (2001). Slovar sinonimov russkogo yazyika [Dictionary of synonyms of the Russian language]: prakticheskiy spravochnik. Moscow : Rus. yaz. [in Russian].

2. Апресян ,V. Yu. (2011). Opyit klasterного analiza: russkie i angliyskie emotsionalnyie kontseptyi [Experience in cluster analysis: Russian and English emotional concepts]. *Voprosy yazykoznavniya*. Vyip. 1. [in Russian].

3. Bolshoy tolkovyyiy slovar russkogo yazyika (2000) / gl. red. S. A. Kuznetsov. Saint Petersburg : Norint.

4. Vezhbitskaya, A. (1999). Semanticheskie universalii i opisaniye yazyikov [Semantic universals and description of languages] / per. s angl. A. D. Shmeleva pod red. T.V.Bulyiginoy. Moscow : Yazyiki russkoy kulturyi. [in Russian].

5. Vsesvitnii slovnyk ukrainskoi movy: veb-sait: URL: <https://uk.worldwidedictionary.org/%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%BF%D0%B0%D1%87> [in Ukrainian].

6. Gavrilova, A. S. (2013). Slovar sinonimov i antonimov sovremennoгo russkogo yazyika [Dictionary of synonyms of the Russian language]. Moscow : Adellant. [in Russian].

7. Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy [Etymological dictionary of the Ukrainian language]: u 7 t. (1985). / hol. red. O. S. Melnychuk Kyiv : Nauk. dumka, T. 2. [in Ukrainian].

8. Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy [Etymological dictionary of the Ukrainian language]: u 7 t. (1982). / hol. red. O. S. Melnychuk. Kyiv : Nauk.dumka, T.1. [in Ukrainian].

9. Etymolohichniy slovnyk ukrainskoi movy [Etymological dictionary of the Ukrainian language]: u 7 t. (2006). / hol.red. O. S. Melnychuk. Kyiv: Nauk.dumka, T. 5. [in Ukrainian].
10. Ozhegov S. I., Shvedova N. Yu. Tolkovyyiy slovar russkogo yazyika [Explanatory dictionary of Russian language]. 4-eizd., M.: OOO «ATEMP», 2006. 944 s. [in Russian].
11. Popova Z. D., Sternin I. A. Kognitivnaya lingvistika [Cognitive linguistics]. M.: «Vostok-Zapad», 2007. 320 s.
12. Psykholohichniy slovnyk [Psychological dictionary] (1982). / za red. V. I. Voitka. Kyiv : Vyshcha shkola. [in Ukrainian].
13. Praktychniy slovnyk synonimiv ukrainskoi movy [Practical dictionary of Ukrainian synonyms] (2012). / red. Sviatoslav Karavanskyi. Lviv : BaK. [in Ukrainian].
14. Sarzhevskiy, S. N. (2017). Psykholohiiatopatolohiiie-motsii, voli, uvahy [Psychology and pathology of emotions, will, attention]: navch. pos. Dlia studentiv 4 kursu medychnykh fakultetiv zi spetsialnostei «Likuvalnasprava» ta «Pediatriia». Zaporizhzhia. [in Ukrainian].
15. Slovnyk ukrainskoi movy [Dictionary of the Ukrainian language]: u 11 t. (1980). / hol.red. I. K. Bilodid. Kyiv : Nauk.dumka, T. 8. [in Ukrainian].
16. Slovnyk ukrainskoi movy [Dictionary of the Ukrainian language]: u 11 t. (1970). / hol.red. I. K. Bilodid. Kyiv : Nauk.dumka, T. 1. [in Ukrainian].
17. Ufimtseva, A. A. (1962). Opyit izucheniya leksiki kak sistemy [Experience of studying of vocabulary as a system]. Moscow : Akademii nauk SSSR. [in Russian].
18. Fasmer, M. (1987). Etimologicheskii slovar russkogo yazyika [Etymological dictionary of the Russian language]: v 4 t. / per. snem. O. N. Trubacheva. Moscow: Progress. T. 3. [in Russian].
19. Shahovskiy, V. I. (1987). Kategorizatsiya emotsiy v leksiko-semanticheskoy sisteme yazyika [Categorization of emotions in the lexical and semantic system of the language.]. Voronezh : Izd-voVGU. [in Russian].
20. Izard, E. Carroll (1991). The Psychology of Emotions, Springer Science & Business Media. [in English].
21. Oatley, K. (1992). Best Laid Schemes: The psychology of emotions. Cambridge : Cambridge University Press. [in English].
22. Plutchik, Robert (1994). The Psychology and Biology of Emotion. New York : Harper Collins College Publishers. [in English].
23. Wierzbicka, A. (1999). Emotions across languages and cultures. Cambridge, University Press. [in English].